

Мистецтвознавство

УДК 7.079:78 (438)

Бермес Ірина Лаврентіївна

доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри методики музичного
виховання і диригування Дрогобицького
державного педагогічного університету
ім. Івана Франка
irunabermes@ukr.net

ФЕСТИВАЛЬ "ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА" В ЖДИНІ В ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРІ СУБЕТНОСУ

Мета роботи – розкрити особливості функціонування фестивалю "Лемківська ватра", який упродовж 35 років проводиться в с. Ждиня (Малопольське воєводство, Польща), в контексті історичних і культурних реалій життя субетносу. **Методологія** дослідження полягає у використанні історичного та теоретичного методів. Значений методологічний підхід дає змогу виокремити складні перипетії життя лемків, особливості їхнього фольклору, який вони дбайливо культивують, незважаючи на свою розпорошеність. **Наукова новизна.** У статті вперше акцентовано увагу на фестивалі "Лемківська ватра", який відбувається на етнічних теренах, його атрибутиці, значенні для збереження культури субетносу. **Висновки.** Охарактеризовано специфіку фестивального дійства, котре виявляє локальне самобутне, що вписується в загальноукраїнський контекст. Щороку "Ватра" збирає лемків із цілого світу, які ретельно плекають, популяризують взірці власної культури, передають їх від покоління до покоління, в чому проявляється тяглість і неперервність народних традицій.

Ключові слова: фестиваль, лемки, субетнос, фольклор, культура.

Бермес Ирина Лаврентьевна, доктор искусствоведения, профессор, заведующая кафедрой методики музыкального воспитания и дирижирования Дрогобычского государственного педагогического университета им. Ивана Франко

Фестиваль "Лемковская ватра" в Ждыне в истории и культуре субэтноса

Цель работы – раскрыть особенности функционирования фестиваля "Лемковская ватра", который на протяжении 35 лет проводится в с. Ждыня (Малопольское воєводство, Польша), в контексте исторических и культурных реалий жизни субэтноса. **Методология** исследования заключается в использовании исторического и теоретического методов. Указанный методологический подход позволяет выделить сложные перипетии жизни лемков, особенности их фольклора, который они бережно культивируют, несмотря на свою разобщенность. **Научная новизна.** В статье впервые акцентировано внимание на фестивале "Лемковская ватра", который проходит на этнических территориях, его атрибутике, значении для сохранения культуры субэтноса. **Выводы.** Охарактеризована специфика фестивального действия, которое проявляет локальную самобытность, что вписывается в общеукраинский контекст. Ежегодно "Ватра" собирает лемков со всего мира, которые тщательно лелеют, популяризуют образцы своей культуры, передают их из поколения в поколение, в чем проявляется преемственность и непрерывность народных традиций.

Ключевые слова: фестиваль, лемки, субэтнос, фольклор, культура.

Bermes Iryna, Doctor of Science in Arts, Professor of the Methodology of Music Education and Conducting, Drohobych Ivan Franko State Pedagogic University

Festival "Lemkivska Vatra" in sub-ethnic group's history and culture

Purpose of the Article. To discover the peculiarities of Festival "Lemkivska Vatra" to have been held in the village of Zhdynya (Lesser Poland Voivodeship, Poland) for 35 years in the context of sub-ethnic group's historical and cultural life. The methodology consists in the use of historical and theoretical methods. The **methodological** approach mentioned above makes it possible to single out Lemko's hard life, peculiarities of their folklore to have been cultivated despite the lack of their unity. **Scientific novelty.** It is the first time the focus has been on Festival "Lemkivska Vatra" to be held in ethnic areas, its symbols, and importance to preserve sub-ethnic group's culture. **Conclusions.** The author characterizes the festival as some specific and authentic event and an integral constituent of the Ukrainian culture as a whole. "Vatra" is an annual gathering of Lemkos from all over the world. They promote, develop and popularize the samples of their own culture. Moreover, they pass them down from generation to generation what testifies to the continuity of folk traditions.

Key words: festival, Lemkos, sub-ethnic, folklore, culture.

Актуальність теми дослідження. Український етнос включає в себе структуроутворюючі одиниці – субетноси чи етнографічні групи, які є органічною складовою українського співтовариства, кожен з яких етнолог А. Пономарьов позиціонує як "локальну частину етносу, яка має спільну з ним етнічну самосвідомість, але відрізняється деякими рисами традиційно-побутової культури" [6, 148]. Найкраще

зберегли свій культурний "образ" етнографічні групи на схилах Карпатських бескидів – бойки, гуцули, лемки, який Т. Саварин увиразнює як справжній заповідник "автохтонної обрядової народної культури, з архаїчними рисами первісного світогляду, із слідами давніх племінних прикмет..." [7, 3]. Вони сформувалися в районах етнічного порубіжжя, тісно взаємодіючи одна з одною. Цей чинник знайшов відображення в культурних артефактах кожного з субетносів, одночасно заклав у них неповторні риси, притаманні тільки їм. Локальна своєрідність лемків проявилася в будівництві житла, інтер'єрі, одязі, барвистості витворів народного мистецтва (вишивці, писанкарстві, різьбі по дереву тощо), найбільше – народнопісенному мистецтві. Актуальність статті зумовлена жанровим і структурним багатоманіттям традиційної музичної культури лемків – унікального культуротворчого матеріалу, представленого на фестивалі "Лемківська ватра", який сьогодні потребує наукової інтерпретації.

Аналіз досліджень та публікацій. На жаль, міжнародний фестиваль "Лемківська ватра", як найбільш важлива пізнавальна культурна подія, не зважаючи на свою популярність серед представників цієї етнографічної групи, не так часто був предметом зацікавлення науковців. Підтвердженням цього є тільки одна стаття О. Фабрики-Процької "Збереження національних традицій на міжнародних фестивалях "Лемківська ватра". Анонси про цей етнографічний фестиваль щороку з'являються в україномовному тижневику "Наше слово", заснованому українським суспільно-культурним товариством 1956 р., у Варшаві. Спорадично в українській місцевій періодиці учасники дійства діляться своїми враженнями від почутого та побаченого в Ждині (В. Дудяк, С. Якименко, М. Райтар, Ю. Гасій, Я. Вілінська та ін.).

Мета статті. Розкрити особливості функціонування фестивалю "Лемківська ватра" в контексті історичних і культурних реалій життя субетносу.

Виклад основного матеріалу. Головна риса будь-якої культури, в якій українські субетноси відображають свої минувшину, світогляд, ідентичність, – це її національна самобутність. У лемків вона яскраво виявляється в народній пісні, музичній домінанті етнічної тожсамості (за М. Хайдеггером), що почасти зазнала порубіжних впливів (східних і західних). У ній знайшли віддзеркалення особливості образного народного мислення, своєрідність культури, побуту, звичаїв, історичного минулого субетносу. Лемківська пісня дуже лаконічна, винахідлива у формі, їй притаманний живий оптимістичний тонус. Щодо особливостей лемківських пісенних мелодій Ф. Колесса наголошував: "Будова строфи в лемківських піснях (...) вузька, стиснена, найчастіше обмежується до 4–8 тактів та не дає простору до розмаху музичної думки" [4, 37]. Для них характерний "дроблений ритм, подекуди зближений до речитативу..., деяка свобода тактової будови" [там само]. Силабічні групи розширюються вигуками "гей", "ей", "ой", котрі не несуть смислового навантаження. У лемківських піснях домінує мажорний лад, у виконанні – щедра музична орнаментика, що надає звучанню характерної виразності. Народна пісня на Лемківщині – гомофонна, втім у гуртовому виконанні подибуємо двоголосся, вельми часто – підголоскові елементи. Ф. Колесса наголошував на побутуванні самобутнього лемківського музичного діалекту, його тривкій пов'язаності, генетичній спорідненості з іншими українськими музичними діалектами. Важливо, що пісні лемків, як і інших етнографічних груп, "дають невичерпні засоби до пізнання характеру й душі українського народу, його історії й культурного розвитку" [5, 24].

Неповторну красу, особливу привабливість лемківських пісень, насамперед мелодико-ритмічні особливості, підмічало чимало етномузикологів, які займалися фіксацією, систематизацією, паспортизацією, дослідженням цього життєдайного джерела української маргінальної території. Напр., Ф. Колесса записав понад 880 мелодій у 21 селі, здійснивши три експедиції на Лемківщину в 1911–1913 рр., спілкуючись з носіями "живого" фольклору, перебуваючи в неповторній виконавській "аурі", зокрема "головових тембрів, агогіки, ...нюансування, без чого сам текст пісні, інструментального твору стає", – на слушну думку С. Грици, – "обезкриленим, позбавляється струму душі" [2, 212]. На основі їх ґрунтовного аналізу, вчений зробив висновок про "приналежність лемківських мелодій до українського осередку" [4, 58].

Серед українських субетносів із лемками пов'язана одна з найтрагічніших сторінок в історії. Зазначив культурного, релігійного, економічного пригноблення й асиміляції, почасти заблокованості (через роз'єднаність), лемки зуміли зберегти свою неповторність, передусім у мові – одному з діалектних підрозділів української мови, традиційній культурі (звичаях, обрядах, прегарних піснях, народній музиці, ужитково-декоративному мистецтві). Вони залишалися автохтонним населенням Лемківщини до 1944 р., коли через масові депортації змушені були покинути рідні землі. Неповправною подією в історії цієї етнографічної групи стала операція "Вісла" 1947 р. – насильна депортація лемків із терену Закерзоння в радянську Україну та в північно-західні воєводства Польщі. Незважаючи на непросту долю, розпорошеність лемків, вони плекали свою пісню, в якій віддзеркалена їхня душа, передана любов до рідної землі, природи.

Проблема збереження самобутньої лемківської регіональної субкультури, як системи цінностей і соціальних кодів, які інтегрують суспільство, в епоху глобалізації, розвитку інформаційних технологій стає вельми значущою не тільки для самопізнання та самоствердження конкретного субетносу, а й для всього українського співтовариства. Ключова роль у цьому процесі належить фольклору – живій культурі, "голосу минулого" (С. Неклюдов), важливому джерелу духовних і культурних надбань лемків, хранителю соціального досвіду, накопиченого ними, в якому відображені процеси формування субетносу (етногенез). На думку К. Чаплик, саме "тісний зв'язок з усною народною творчістю допомагав переселенцям упродовж довгих років черпати сили для протистояння полонізації, словакізації, руси-

фікації, збереженню етнічної ідентичності та етнокультурної єдності з українським народом, був для відмежованої від серцевини групи українського народу – лемків – потужним каталізатором і фактором самоідентифікації" [9, 12].

Фольклор – етнодиференціюючий і етноконсолідуючий компоненти культури субетносу, в якому інтегруються, закріплюються й акумулюються вироблені ним традиції. З ним пов'язані відродження та засвоєння історичної спадщини поколінь, становлення духовних ідеалів і національної самосвідомості. Жанри народної творчості, особливості виконавської манери, традиційний музичний інструментарій, характерні для лемківської етнічної групи, тісно пов'язані з її життям і діяльністю.

Любов лемків до мальовничих гірських ландшафтів Бескидів, предківської землі найбільш яскраво відобразилася в багатому пісенному пласті (лемківська пісня є одним із найбільш поширених і популярних жанрів фольклору – І. Б.), почасти й інструментальному, танцювальному. Ці жанрові різновиди, які наші прародичі створювали впродовж багатьох віків, – початки культури лемків, українська історія. Сьогодні вони залишаються чи не єдиним виявом їхньої етнічної спадкоємності.

У період незалежності Української держави однією з важливих форм взаємодії та комунікації між людьми став фестиваль – самобутнє мистецьке явище, що вельми часто розвивається незалежно від соціальних і політичних процесів. Із іншого боку, фестивальний рух інспірується артефактами культури та виявляє свою мистецько-семантичну роль в просторі сучасності.

Серед етнографічних фольклорних фестивалів особливе місце займає "Лемківська ватра", започаткований 25 липня 1983 р. (спочатку він відбувся недалеко с. Чорного, відтак – у с. Ганчево, Бортне, з 1990 р. – у Ждині. Фестиваль має своєю метою захист, збереження та популяризацію культурних надбань лемків від забуття, водночас – розвиток їхньої етнічної культурної ідентичності. Це щорічне дійство відбувається в липні впродовж трьох днів. Воно засвідчує прагнення представників субетносу продемонструвати світові неповторні мову (говірку), пісні, танці, інституціоналізуватися як етнічна група, котра прагне підтримувати власні традиції. Серед лемків побуває думка, що фестиваль зародився з їх великої туги за неповторною гірською материнською землею, розмаїтими піснями і танцями. "Лемківська ватра" проводиться в Малопольському воєводстві, в с. Ждиня Горлицького повіту, вона об'єднує лемків із усього світу, які прагнуть плекати рідну пісню, звичаї та традиції, глибше пізнати різнобарвний світ лемківської культури.

Кожен фестиваль супроводжується низкою запланованих концертних заходів, програми яких включають виступи вокально-хорових, хореографічних, інструментальних колективів, солістів. Одначе найвагоміше місце в їхніх задумах займає пісня, якій належить особливе місце в багатобарвному художньому світі лемківського фольклорного ареалу.

"Лемківська ватра" гідно репрезентує традиційну народну культуру, детерміновану історичною долею, соціальними умовами життєдіяльності лемківського субетносу, його світовідчуттям, побутом, звичаями у світовому фольклорному просторі. Звернення ж до локальних традицій є актуальним, оскільки вони здатні стимулювати процеси регенерації й оновлення сакраментальної культури лемків. Ця задача постає перед сучасними фольклористами, виконавцями, які прагнуть зберегти та реконструювати автентичні фольклорні взірці, особливості їхньої стилістики й унікальності в умовах сцени. Втім О. Фабрика-Процька зауважує, що творчо-виконавська практика колективів інколи "є не відтворенням автентичного звучання фольклору, а його стилізацією" [8, 15], що почасти пояснюється сучасними впливами внутрішніх і зовнішніх факторів.

Крім автентичного фольклору, на фестивалі широко представлено ті різновиди та жанри, що опрацьовані аматорами в музичному, хореографічному, інструментальному задумах, із наданням пріоритету фольклорному першоджерелу. Водночас до концертних фестивальних програм включаються й твори, які є зразками фольклоризму чи "вторинного секундарного фольклоризму" (дефініція С. Грици – І. Б.), тобто композиторські опрацювання лемківських народних пісень, авторські аранжування інструментальних мелодій, хореографічні постановки тощо. Роздумуючи про взаємодію автентичного фольклору та фольклоризму, І. Земцовський розмірковує: "У такому "змаганні" двох споріднених, утім принципово різних феноменів – різних соціально, естетично... – відбувається реальна трансформація народнопісенної традиції, реальний розвиток народнопісенної культури" [3, 12]. Слід наголосити, що всі вищезазвані різновиди фольклору зберігають питомі стильові прикмети самобутньої, живописної палітри творчості лемків.

2017 р. відбулася вже 35 "Лемківська ватра". Щороку фестиваль вносить вагому лепту в реконструювання лемківської культури, вивчення лемківського субетносу як етнографічного відгалуження українства з його діалектом –живильним мовним джерелом, який не втратив своїх оригінальних рис, збереження сьогодні передусім у пісні. Етнографічні відмінності лемківських пісень лише розцвічують та збагачують українську національну культуру. Домінування в концертних програмах фестивалів пісень, танців, інструментальних фольклорних мелодій сприяє широкоаспектному відображенню провідних фольклорних пластів народнопоетичної творчості. В цьому контексті вельми позитивно є роль цих фестивалів в активізації культурного життя лемків, відродженні їхнього багатого музично-пісенного фольклору. За 35 років функціонування фестиваль "Лемківська ватра" став одним із найбільших заходів культурного спрямування в Малопольському воєводстві та яскраво засвідчив, що лемківська громада

міцно стоїть на шляху збереження та популяризування своїх звичаїв, традицій, мови – оберегів національної духовності – та щонайбільш важливо – беззаперечно ідентифікує себе з Україною.

"Лемківська ватра" – неповторний культурний захід, організований "Об'єднанням лемків". Він є найбільшим масовим дійством, яке проводить ця етнографічна група (фестиваль збирає 30–40 тисяч ватрян). Важлива місія фестивалю полягає в тому, що на землі предків він інтегрує представників лемківського ареалу з усього світу. Демократичність, святковість, творча свобода – характерні риси "Лемківської ватри", що робить її доступною для лемків різних вікових груп.

На "Лемківській ватрі" чимало творчих ідей переплітаються, композиційно утворюючи цілісність, котра засвідчує нерозривний зв'язок між трьома часовими площинами (минулим, сучасним і майбутнім), відображаючи тяглість традицій. Це дає змогу лемках кількох поколінь, які перебувають в лоні фестивального дійства, завжди знаходити привабливе для себе. Передусім ватрян-учасників (виконавців і слухачів) об'єднує музика, танець і радість спілкування.

Фестиваль став майданчиком для виступів художніх колективів із різних країн, де проживають лемки, – України, Польщі, Словаччини, Канади, Сербії, Хорватії та ін. Самобутню традиційну культуру лемків представляють музичні та танцювальні гурти з різних куточків України: "Лемковина" – народний ансамбль пісні і танцю зі Львова, "Бескид" – народна хорова капела з Івано-Франківська, "Яворина" – ансамбль лемківської пісні з Чорткова, "Водограй" – дитячий танцювальний колектив із Брошнева-Осади, "Лемківська студенка" – народний хор, "Лемківські батяри" – вокальний ансамбль з Борислава, "Лемки Києва" – вокальна група, "Коралі" – жіночий хор із Києва, "Яворина" – жіночий вокальний ансамбль з Дрогобича, "Студенька" – ансамбль пісні і танцю, "Мереживо" – народний ансамбль танцю, "Лемківські гудачки" – дитячий фольклорний гурт, "Струни Карпат" – молодіжний фольклорний гурт із Калуша, "Веселі гудачки" – дитячий ансамбль народної пісні з Бучача, "Русичі" – фольклорний ансамбль з Білгорода-Дністровського, "Радоцина" – народний хор із Пустомит, "Любисток" – вокально-інструментальний ансамбль з Кременця, "Яворина" – хор лемків із Монастириськ, "Криниця" – лемківський фольклорний ансамбль з Долини, "Яворина" – дуєт з Опішна на Полтавщині, "Веснянка" – фольклорний ансамбль з Рівного, "Сонях" – тріо автентичного співу зі Львова; Польщі: "Джерело" – хор дівчат із Перемишля, "Лемковина" – репрезентативний ансамбль пісні і танцю з Білянки, "Інітіум" – вокально-інструментальний ансамбль, "Серенча" – фольклорний ансамбль з Горлиць, "Горпина" – фольк-гурт з Ольштина, "Карічка" – танцювальний ансамбль з Команчі, "Лемківський перстеник" – дитячий театр із Гладишова, "Зоряний Сянічок" – дитячий ансамбль з Сянока, "Смерек" – фольклорний ансамбль з Клішова, "Кичера" – лемківський ансамбль пісні і танцю з Лігниці; Словаччини: "Рачканя" – дитячий фольклорний ансамбль з Біловежі, "Чарниця" – фольклорний ансамбль з Кошиць, "Карпатятин" – фольклорний ансамбль з Пряшева; Сербії: "Жатва" – фольклорний ансамбль русинів і українців з Коцура, фольклорний колектив Союзу русинів і українців з Нового Саду; Хорватії: регіональний ансамбль русинів-українців із Вуковару; Румунії: "Зоря" – вокальний ансамбль з Бухаресту; Канади: "Верховина" – ансамбль пісні і танцю з Едмонтону та ін. Він також включає ярмарок народного мистецтва, спортивні змагання, конкурси, ще й заходи для наймолодших учасників у рамках дитячої "Ватрочки".

За тривалий час свого побутування, етнографічний фестиваль "Лемківська ватра" дає можливість констатувати, що лемки небайдужі до збереження своєї традиційної культури, вони твердо намагаються відновити автентичні побутові й обрядові пісні та танці, збираючи їх по крихтах у всіх закутках: на історично визначених автохтонних землях і поза їх межами, в Україні та діаспорі. Автентичне виконавство, що побутує на фестивалі, виконує свою головну функцію – збереження традицій як відображення взаємозв'язку минулого з сучасним. Саме фестивальна форма дає можливість учасникам дійства почути, побачити, взяти участь у виконанні, загалом у неповторному культурному заході з улаштуванням майстер-класів. Перебуваючи в атмосфері піднесення, відчуття приналежності до цієї етнографічної групи, учасники та гості фестивалю пізнають та поширюють артефакти лемківського культурного поля, розширюють жанрове коло виконавської репертуарної палітри в гармонійному поєднанні пісні, танцю й інструментальної музики. Давні та сучасні перлини народної пісенної творчості лемків, витвори мистецтва (писанки, вишивка, вироби з дерева, кераміки, соломи, паперу), змагання та конкурси, дотепний гумор – обов'язкові атрибути форуму. Мова фольклору, музики є важливим консолідуючим чинником, гарантом збереження лемків як організованої спільноти. Більше того, концертні платформи "Лемківської ватри" є дійовим засобом поширення та розвитку фольклорної спадщини, духовно-культурним чинником етнічної ідентичності лемків, які прагнуть довести, що їхня регіональна субкультура є органічною частиною української культури. Духовна культура лемків сформувалася на прадавніх традиціях українського народу, на синтезі звичаїв, обрядів, пісенної спадщини з регіональними особливостями, які, таким чином, закарбовуються в етнічну самосвідомість.

Наукова новизна. Побутування фестивалю "Лемківська ватра" засвідчує тривкі процеси в сфері художньої культури лемків, дає усвідомлення унікальності та неповторності духовних цінностей субетносу. Завдяки його щорічному проведенню вона живе й успішно розвивається. Концертні програми фестивального дійства спрямовані на відтворення локальної лемківської культури, котра корелюється з українською національною культурою. Самобутні лемківські традиції, представлені на фестивалі, є свого роду духовним регулятивом у відтворенні субетносу як цілісного організму. Артефакти лемківської традиційної культури віддзеркалюють локальне специфічне, що вписується в загальноукраїнський контекст.

Висновки. Етнографічний фестиваль "Лемківська ватра" – це специфічна форма пізнання дійсності лемків, пов'язана зі становленням їхньої свідомості в історичних зв'язках. Він є не тільки своєрідним способом відтворення художнього мислення і почувань субетносу, а й світоглядом, сконцентрованим в певних пісенних, танцювальних, інструментальних образах та поетичних структурах. Саме вони стають не лише джерелом натхнення, а й "скарбницею колективного підсвідомого" лемків, що передається через генокод духовною спадщиною попередніх поколінь. Розмаїті образи фольклору втілюють життєву мудрість, досвід та високі моральні якості лемків, віддзеркалюють характерні ознаки їхнього національного буття. Концертні програми фестивалю сприяють відновленню тієї загубленої ланки в історичній пам'яті, котра необхідна для розуміння неперервності розвитку лемківського субетносу як найбільш західної гілки українського народу.

Етномузиколог Я. Бодак писав: "Музичний фольклор може повноцінно розвиватись лише за умови, коли його носії живуть в автохтонному народному середовищі" [1, 3]. "Лемківська ватра" і є тим автохтонним світом, який об'єднує почуття та зігріває теплом серця учасників колоритного фольклорного дійства. Найважливіше, що завдяки цьому форуму автентичний лемківський фольклор живе, відроджується та розвивається, збагачується новими гранями, розширює свій художній діапазон, залишається важливим фактором пробудження творчого потенціалу субетносу.

Література

1. Бодак Я. Лемківщина моя мила. Пісні Анни Драган з Галицької Лемківщини / Я. Бодак. – К. : Український рейтинг, 2011. – 372 с.
2. Грица С. Трансмісія фольклорної традиції : етномузикологічні розвідки / С. Грица. – Тернопіль : Астон, 2002. – 236 с.
3. Земцовский И. От народной песни к народному хору : игра слов или проблема? / И. Земцовский // Традиционный фольклор и современные народные хоры и ансамбли. – Л. : ЛГИТМиК, 1989. – Вып. 2. – С. 6–20.
4. Колесса Ф. Народні пісні з Галицької Лемківщини : тексти й мелодії / Ф. Колесса. – Львів, 1929. – 469 с. – (Етнографічний збірник НТШ. – Т. 39–40).
5. Колесса Ф. Про вагу наукових дослідів над усною словесністю / Ф. Колесса // Фольклористичні праці / За ред. О. Дея. – К. : Наук. думка, 1970. – С. 7–33.
6. Пономарьов А. Українська етнографія : навчальний посібник / А. Пономарьов. – К. : Либідь, 1994. – 320 с.
7. Саварин Т. Лемківські весільні обрядові пісні в міжетнічному контексті : автореф. дис. ...канд. філолог. наук. : 10.01.07 / Т. Саварин. – Львів, 2003. – 27 с.
8. Фабрика-Процька О. Пісенна культура лемків ХХ століття: збереження традицій та новотворчість : автореф. дис. ...канд. мист. : 26.00.01 / О. Фабрика-Процька. – Львів, 2007. – 18 с.
9. Чаплик К. Трансформація пісенного фольклору лемківських переселенців у Західній Україні (повоєнний період) : автореф. дис. ...канд. мистецтв. : 17.00.03 / Чаплик К. – К. : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2010. – 20 с.

References

1. Bodak, Ya. (2011). Lemkivshchino my dear. Songs by Anna Dragan from Galician Lemkivshchyna. Kyiv : Ukrainian rating [in Ukrainian].
2. Hrytsa, S. (2002). Transmission of the folklore tradition : ethnomusicological intelligence. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
3. Zemtsovskyy, Y. (1989). From a folk song to folk choir: word game or problem? Tradicionnyj folklor i sovremennye narodnye hory i ansambli, 2, 6–20 [in Russian].
4. Kolessa, F. (1929). Folk songs from Galician Lemkivshchyna : texts and melodies. Etnohrafichnyy zbirnyk NTSH, 39–40 [in Ukrainian].
5. Kolessa, F. (1970). About the weight of scientific research over oral literature. Fol'klorystychni pratsi, 7–33 [in Ukrainian].
6. Ponomar'ov, A. (1994). Ukrainian ethnography. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
7. Savaryn, T. (2003). Lemko's wedding ceremonial songs in the interethnic context. Candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].
8. Fabryka-Prats'ka, O. (2007). The song culture of the Lemko's of the twentieth century: the preservation of traditions and new creation. Candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].
9. Chaplyk, K. (2010). Transformation of song folklore of lemko migrants in Western Ukraine (post-war period). Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.11.2017 р.